EURÓPSKA KOMISIA

Brusel, 9.3.2010
KOM(2010) 82 v konečnom znení

2010/0050 (COD)

Návrh

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY

o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní

DÔVODOVÁ SPRÁVA

1. ÚVOD

1. Cieľom tohto návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady je stanoviť spoločné minimálne štandardy v súvislosti s právom na tlmočenie a preklad v trestnom konaní v celej Európskej únii. Tento návrh predstavuje prvý krok v rade opatrení stanovených v pláne procesných práv, ktorý Rada prijala 30. novembra 2009, pričom dala pokyn Komisii, aby návrhy predkladala postupne. Takýto prístup sa teraz považuje za najlepší spôsob, ako postupovať; pomôže postupne vybudovať istotu a prispeje k posilneniu vzájomnej dôvery. Preto by sa tento návrh mal vnímať ako súčasť balíka právnych predpisov, ktorý sa má predložiť v priebehu niekoľkých nadchádzajúcich rokov a ktorý stanoví minimálny súbor procesných práv v trestnom konaní v Európskej únii.

2. Cieľom tohto návrhu je zlepšiť práva podozrivých, ktorí nerozumejú jazyku ani nehovoria jazykom konania. Existencia spoločných minimálnych štandardov týkajúcich sa týchto práv by mala uľahčiť uplatňovanie princípu vzájomného uznávania, čím by sa zlepšilo fungovanie justičnej spolupráce medzi členskými štátmi EÚ.

3. Tento návrh je podobný návrhu, ktorý bol predložený ako návrh rámcového rozhodnutia 8. júla 2009[1], a zároveň ho nahrádza. Jeho znenie bolo prerokované v pracovných skupinách Rady. Na zasadnutí Rady pre spravodlivosť a vnútorné veci 23. októbra 2009 sa dosiahla dohoda o celkovom prístupe, avšak nebol dostatok času na prijatie návrhu do 1. decembra 2009, dátumu nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy, a tak sa predchádzajúci návrh stal obsolentným.

4. Pokiaľ ide o právny základ, návrh je založený na článku 82 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Uvedený článok stanovuje: „*Európsky parlament a Rada môžu v súlade s riadnym legislatívnym postupom prostredníctvom smerníc ustanoviť minimálne pravidlá s cieľom uľahčiť v potrebnom rozsahu vzájomné uznávanie rozsudkov a iných justičných rozhodnutí, ako aj policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach, ktoré majú cezhraničný rozmer. Tieto minimálne pravidlá zohľadňujú rozdiely medzi právnymi tradíciami a systémami členských štátov.*

Týkajú sa:

a) vzájomnej prípustnosti dôkazov medzi členskými štátmi;

b) práv jednotlivcov v trestnom konaní;

c) práv obetí trestných činov;

d)[…]“.

[1] KOM(2009) 338, 8.7.2009.

Nato, aby vzájomné uznávanie dobre fungovalo, je potrebná vzájomná dôvera. Na zlepšenie vzájomnej dôvery a tým aj spolupráce je potrebný určitý stupeň zlučiteľnosti.

5. Právo na tlmočenie a preklad, ktoré pramení z Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDĽP) a ktoré možno odvodiť aj z Charty základných práv Európskej únie[2], je zásadné pre osobu obvinenú zo spáchania trestného činu, ktorá nerozumie jazyku konania, aby vedela, aké obvinenia boli proti nej vznesené a aby rozumela konaniu. Tlmočenie a preklad sa musia zabezpečiť bezplatne v súlade s EDĽP.

6. Posúdenie vplyvu – SEK(2009)915 a jeho zhrnutie SEK(2009)916. Komisia v záujme informovania o návrhu z júla 2009 uskutočnila posúdenie vplyvu, ktoré je platné *mutatis mutandis* pre terajší návrh smernice. Správa o posúdení vplyvu je dostupná na webovej stránke http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_carried_out/docs/ia_2009/sec_2009_0917_en.pdf

2. KONTEXT

7. Článok 6 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii stanovuje, že základné práva tak, ako sú zaručené Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, predstavujú všeobecné zásady práva Únie. Článok 6 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii stanovuje, že Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v Charte základných práv Európskej únie zo 7. decembra 2000 upravenej 12. decembra 2007 v Štrasburgu, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluvy. Článok 47 Charty základných práv Európskej únie zaručuje právo na spravodlivý proces, vrátane práva na právne poradenstvo a práva nechať sa zastupovať, pričom článok 48 stanovuje, že by sa malo rešpektovať právo na obhajobu.

8. V záveroch predsedníctva z Európskej rady v Tampere[3] sa uvádza, že vzájomné uznávanie by sa malo stať základným kameňom justičnej spolupráce, ale zároveň sa v nich upozorňuje, že vzájomné uznávanie „...a potrebná aproximácia právnych predpisov by umožnili […] súdnu ochranu individuálnych práv“[4].

9. V oznámení Komisie Rade a Európskemu parlamentu z 26. júla 2000 o vzájomnom uznávaní konečných rozhodnutí v trestných veciach[5] sa uvádza, že „preto je potrebné zabezpečiť nielen to, aby v dôsledku uplatňovania tejto zásady [vzájomného uznávania] neutrpelo zaobchádzanie s podozrivými a právo na obhajobu, ale aby sa v procese dokonca zlepšili záruky“.

---

2 Vysvetlenia týkajúce sa Charty základných práv Európskej únie (Ú. v. EÚ C 303, 14.12.2007), pripojené ku charte, vo vysvetlení k článku 48 sa stanovuje: „Článok 48 je rovnaký ako článok 6 ods. 2 a 3 EDĽP[*6(2) a 6(3)* EDĽP citát]. V súlade s článkom 52 ods. 3 charty má toto právo rovnaký význam a rozsah pôsobnosti ako právo zaručené EDĽP“. V článku 52 ods. 3 charty sa ustanovuje aj toto: „Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo Únie priznávalo širší rozsah ochrany týchto práv“.

3 Dňa 15. a 16. októbra 1999.

4 Záver 33.

5 KOM(2000) 495, 29.7.2000.

10. Potvrdilo sa to v programe opatrení určených na uplatňovanie zásady vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí v trestných veciach[6] (ďalej len „program opatrení“), ktorý prijala Rada a Komisia. Zdôrazňuje sa v ňom, že „vzájomné uznávanie vo veľkej miere závisí od počtu parametrov, ktoré určujú jeho účinnosť“.

11. Medzi tieto parametre patria mechanizmy ochrany práv podozrivých (parameter 3) a vymedzenie spoločných minimálnych štandardov potrebných na umožnenie uplatňovania zásady vzájomného uznávania (parameter 4). Tento návrh smernice predstavuje zakomponovanie uvedeného cieľa rozšírenia ochrany individuálnych práv.

12. Komisia predložila v roku 2004 komplexný návrh[7] právnych predpisov upravujúcich niektoré dôležité práva obžalovaných v trestnom konaní. Rada tento návrh nemohla prijať.

13. Rada pre spravodlivosť a vnútorné veci prijala 30. novembra 2009 plán na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní[8], v ktorom vyzýva k prijatiu piatich opatrení vzťahujúcich sa na niektoré dôležité procesné práva, a to na základe postupného prístupu, a vyzýva Komisiu, aby predložila potrebné návrhy na tento účel. Prvé opatrenie predpokladané v uvedenom pláne sa týka práva na tlmočenie a preklad.

14. Štokholmský program, ktorý Európska rada prijala na zasadnutí 10. a 11. decembra 2009[9], opätovne potvrdil dôležitosť práv jednotlivca v trestnom konaní ako základnej hodnoty Únie a zásadného prvku vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi a dôvery verejnosti v Európsku úniu. Štokholmský program odkazuje na plán ako na integrálnu súčasť viacročného programu a vyzýva Komisiu, aby predložila vhodné návrhy na jeho urýchlené uplatňovanie.

3. PRÁVO NA PREKLAD A TLMOČENIE STANOVENÉ V EDĽP A V CHARTE ZÁKLADNÝCH PRÁV EURÓPSKEJ ÚNIE

15. V článku 5 EDĽP – Právo na slobodu a bezpečnosť – sa stanovuje, že:

„1. Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom: (...)

f) zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby..., proti ktorej prebieha konanie o... vydanie.

2. Každý, kto je zatknutý, musí byť oboznámený bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, s dôvodmi svojho zatknutia a s každým obvinením proti nemu.“

(...)

---

6 Ú. v. ES C 12, 15.1.2001, s. 10.
7 KOM(2004) 328, 28.4.2004.
8 Ú. v. EÚ C 295, 4.12.2009, s. 1.
9 Závery zasadnutia Európskej rady, ktoré sa konalo 10. – 11. decembra 2009.

4. Každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.“

A v článku 6 – Právo na spravodlivý súdne konanie – sa stanovuje, že:

„3. Každý, kto je obvinený z trestného činu, má tieto minimálne práva:

a) byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia proti nemu;

(...)

e) mať bezplatnú pomoc tlmočníka, ak nerozumie jazyku používanému pred súdom alebo týmto jazykom nehovorí.“

Charta základných práv Európskej únie zakotvuje tieto práva v článku 6 a v článkoch 47 až 50. Predovšetkým článok 47 zaručuje právo na spravodlivý proces, vrátane práva na právne poradenstvo a práva nechať sa zastupovať; článok 48 zaručuje rešpektovanie prezumpcie neviny a práva na obhajobu[10].

16. Európsky súd pre ľudské práva (ESĽP) rozhodol vo vzťahu k článku 6 EDĽP, že obvinený má právo na bezplatné tlmočenie aj v prípade jeho usvedčenia, že má právo na to, aby dostal dokumenty opisujúce obvinenie v jazyku, ktorému rozumie, že tlmočenie musí byť dostatočné na to, aby obvinenej osobe umožnilo rozumieť konaniu a že tlmočník musí byť kompetentný. To, že obvinený má právo na bezplatné tlmočenie aj v prípade jeho usvedčenia, sa ustanovilo vo veci *Luedicke, Belkacem a Koç/Nemecko*[11]. Vo veci Kamasinski/Rakúsko[12] sa ustanovilo, že poskytnuté tlmočenie musí byť na dostatočne vysokej úrovni, aby obžalovanému umožnilo rozumieť prípadu vedenému proti nemu a obhajovať sa. Toto právo sa vzťahuje na dokumentačný materiál a na predsúdne konanie. Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že úroveň tlmočenia musí byť „adekvátna“ a podrobnosti obvinenia sa osobe musia poskytnúť v jazyku, ktorému rozumie (Brozicek/Taliansko[13]). To, že obžalovaný primerane ovláda jazyk používaný pred súdom, musia dokázať súdne orgány a obžalovaný nemusí dokazovať, že tento jazyk

---

10 Pozri poznámku pod čiarou 2.

11 *28. novembra 1978, séria A č. 29.* „46. Súd teda konštatuje, že bežný význam pojmu […] ‚bezplatný‘ v článku 6 ods. 3 písm. e) […] je potvrdený cieľom a účelom článku 6. Súd dospel k záveru, že právo chránené článkom 6 ods. 3 písm. e), znamená pre každého, kto nehovorí jazykom používaným pred súdom, alebo tomuto jazyku nerozumie, právo na poskytnutie bezplatnej pomoci tlmočníka bez toho, aby sa následne od neho spätne vymáhala úhrada nákladov, ktoré takto vzniknú.“

12 19. decembra 1989, séria A č. 168.

13 19. decembra 1989, (10964/84) [1989] EDĽP 23.

neovláda primerane[14]. Tlmočník musí byť kompetentný a sudca musí zabezpečiť spravodlivosť konania (Cuscani/Spojené kráľovstvo[15]).

17. Návrh smernice stanovuje minimálne požiadavky a opiera sa o EDĽP a o judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva. Diskusné fórum Komisie o viacjazyčnosti a odbornej príprave tlmočníkov[16] vypracovalo správu s odporúčaniami pre kvalitu tlmočenia a prekladu. Táto správa bola výsledkom stretnutí diskusného fóra, ktoré usporiadalo Generálne riaditeľstvo pre tlmočenie v roku 2008 s cieľom zistiť, či existuje potreba prijať opatrenie, a ak áno, aké opatrenie by bolo možné prijať. Fórum dospelo k záveru, že takáto potreba existuje a predložilo odporúčania, ako zlepšiť zabezpečovanie kompetentných a kvalifikovaných tlmočníkov v trestnom konaní. K týmto odporúčaniam patrí aj študijný plán v odbore súdneho tlmočníctva a systém akreditácie, certifikácie a registrácie súdnych tlmočníkov.

18. Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre preklad začalo iniciatívu orientovanú na európske magisterské štúdium v oblasti prekladu (EMT). V spolupráci s expertnou skupinou, ktorú tvoria významní akademickí pracovníci, bol vytvorený referenčný rámec univerzitného vzdelávania prekladateľov založený na šiestich kompetenciách. Generálne riaditeľstvo pre preklad vytvorilo v septembri 2009 v rámci EÚ sieť programov zameraných na prekladateľstvo na vysokej úrovni, konkrétne na úrovni magistra, ktorých cieľom je dosiahnutie excelentnosti vo vzdelávaní prekladateľov, vrátanie špecializovaných oblastí právneho prekladu, a pozdvihnutie profesie prekladateľa vo všetkých členských štátoch na vyššiu úroveň.

19. V prípade potreby sa môžu vhodne použiť možnosti financovania dostupné na úrovni Európskej únie, aby sa podporilo úsilie členských štátov o splnenie požiadaviek v týchto právnych predpisoch, predovšetkým pokiaľ ide o štátom financované náklady na prekladateľské a tlmočnícke služby.

4. OSOBITNÉ USTANOVENIA

Článok 1 – Rozsah pôsobnosti

19. Rozsah pokrýva trestné konanie a konanie v súvislosti s výkonom európskeho zatýkacieho rozkazu. Vzťahuje sa na každú osobu od chvíle, keď je podozrivá zo spáchania trestného činu, až do ukončenia konania (vrátane prípadného odvolania sa). Dôležitým bodom je skutočnosť, že do rozsahu pôsobnosti patria aj prípady európskeho zatýkacieho rozkazu, pretože rámcové rozhodnutie o európskom zatýkacom rozkaze sa na tieto práva vzťahuje iba všeobecne. Z tohto pohľadu návrh predstavuje ďalší rozvoj článku 5 EDĽP.

---

14 „41 […] talianske súdne orgány mali prijať opatrenia na jeho dodržanie s cieľom zabezpečiť splnenie požiadaviek článku 6 ods. 3 písm. a) (článok 6-3-a), pokiaľ nemali možnosť dokázať, že žiadateľ v skutočnosti taliančinu ovládal dostatočne na to, aby z oznámenia vyrozumel význam listu, ktorým mu boli oznámené obvinenia vznesené proti nemu. Žiadny takýto dôkaz sa nenachádza v dokumentoch spisu alebo výpovediach svedkov vypočutých 23. apríla 1989. V tomto bode preto došlo k porušeniu článku 6 ods. 3 písm. a) (čl. 6-3-a).“

15 24. september 2002 – č. 3277/96.

16 http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/docs/FinalL_Reflection_Forum_Report_en.pdf

20. Keďže v judikatúre ESĽP sa vysvetlilo, že na osoby vypočúvané v súvislosti s trestnými činmi, či už formálne obvinené alebo nie, by sa mali vzťahovať ustanovenia článku 6 EDĽP, a do rozsahu pôsobnosti tohto ustanovenia patria aj osoby zatknuté alebo zadržané v súvislosti s obvinením z trestného činu. Tieto práva sa začínajú uplatňovať od chvíle, keď je osoba oboznámená s tým, že je podozrivá zo spáchania trestného činu .

Článok 2 – Právo na tlmočenie

21. V tomto článku sa stanovuje základné zásada, že tlmočenie by sa malo zabezpečiť počas vyšetrovacej a súdnej fázy konania, t. j. počas policajného výsluchu, súdneho pojednávania a akéhokoľvek predbežného pojednávania alebo odvolania. To zahŕňa aj tlmočenie komunikácie medzi podozrivou alebo obvinenou osobou a jej právnym zástupcom. Mal by sa zaviesť systém, pomocou ktorého by bolo možné sa uistiť, či daná osoba potrebuje tlmočníka, a ktorý by umožňoval, aby daná osoba mohla napadnúť rozhodnutie o tom, že tlmočník nie je potrebný, alebo vzniesť námietku voči kvalite tlmočenia.

22. Výslovne pokryté sú konania vo veci európskeho zatýkacieho rozkazu.

Článok 3 – Právo na preklad základných dokumentov

23. Podozrivý má právo na písomný preklad základných dokumentov s cieľom zabezpečiť spravodlivosť konania. Vo veci Kamasinski/Rakúsko[17] Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že právo na tlmočenie sa vzťahuje na „dokumentačný materiál“ a obvinený by mal byť dostatočne oboznámený s prípadom vedenom proti nemu, aby sa mohol obhajovať[18]. K základným dokumentom v trestnom konaní by preto mala patriť žaloba alebo obvinenie a všetky relevantné dokumentačné materiály ako výpovede hlavných svedkov, ktoré sú potrebné na „podrobné oboznámenie sa s povahou a príčinou obvinenia vzneseného proti danej osobe“ v súlade s článkom 6 ods. 3 písm. a) EDĽP. Zabezpečiť by sa mal aj preklad akéhokoľvek príkazu na zadržanie alebo príkazu, ktorý pozbavuje osobu slobody, a rozsudku, ktorý je pre príslušnú osobu potrebný na uplatnenie práva odvolať sa (protokol EDĽP 7, článok 2). Ak sú dokumenty veľmi rozsiahle, preklady sa môžu obmedziť na relevantné pasáže.

---

17 19. decembra 1989, séria A č. 168.

18 “74. „74. Právo […] na bezplatnú pomoc tlmočníka sa vzťahuje nielen na ústne vyhlásenia počas súdneho pojednávania, ale aj na listinný materiál a predsúdne konanie. Odsek 3 písm. e) (článok 6-3-e) znamená, že osoba „obvinená z trestného činu“, ktorá nerozumie jazyku používanému pred súdom alebo týmto jazykom nehovorí, má počas konania vedeného proti nej právo na bezplatnú pomoc tlmočníka pri preklade alebo tlmočení všetkých dokumentov alebo vyhlásení, pri ktorých je pre túto osobu nevyhnutné, ak má mať prospech zo spravodlivého procesu, aby im rozumela, alebo aby sa preložili do jazyka, ktorý používa súd. […] V odseku 3 písm. e) (článok 6-3-e) sa však nezachádza až tak ďaleko, aby sa vyžadoval písomný preklad všetkých položiek listinných dôkazov alebo úradných listín počas postupu. Poskytnutá tlmočnícka pomoc by mala byť taká, aby umožnila obžalovanému oboznámiť sa s prípadom vedenom proti nemu a obhajovať sa, najmä tak, že bude môcť súdu predkladať svoju verziu udalostí. Vzhľadom na potrebu, aby bolo právo zaručené odsekom 3 písm. e) (článok 6-3-e) praktické a účinné, povinnosť príslušných orgánov sa neobmedzuje na ustanovenie tlmočníka, ale ak sú za konkrétnych okolností vyzvané, môže sa rozšíriť o následnú kontrolu adekvátnosti poskytnutého tlmočenia (pozri rozsudok Artico).“

24. Pokiaľ ide o konanie týkajúce sa výkonu európskeho zatýkacieho rozkazu, tento európsky zatýkací rozkaz by sa mal preložiť.

25. Daná osoba sa môže aj vzdať práva na preklad za podmienky, že vopred dostala právne poradenstvo.

Článok 4 – Náklady na tlmočenie a na preklad

26. V tomto článku sa stanovuje, že náklady na tlmočenie a preklad znášajú členské štáty. To, že obvinený má právo na bezplatné tlmočenie aj v prípade jeho usvedčenia, sa ustanovilo vo veci *Luedicke, Belkacem a Koç/Nemecko*[19].

Článok 5 – Kvalita tlmočenia a prekladu

27. V tomto článku sa stanovuje základná požiadavka s cieľom zabezpečiť kvalitu tlmočenia a prekladu. Odporúčania v tejto súvislosti obsahuje správa diskusného fóra o viacjazyčnosti a odbornej príprave tlmočníkov[20].

Článok 6 – Ustanovenie o zákaze zníženia úrovne ochrany

28. Účelom tohto článku je zabezpečiť, aby stanovenie spoločných minimálnych štandardov v súlade s touto smernicou nemalo za následok zníženie štandardov v určitých členských štátoch, a aby sa zachovali štandardy stanovené v Európskom dohovore o ľudských právach, v Charte základných práv Európskej únie a v iných relevantných ustanoveniach medzinárodného práva. Členským štátom zostáva úplná voľnosť stanoviť vyššie štandardy, ako sú štandardy dohodnuté v tejto smernici.

Článok 7 – Vykonávanie

29. V tomto článku sa od členských štátov vyžaduje, aby smernicu vykonali do xx/xx/ 20xx a aby v rovnakej lehote poslali Rade a Komisii znenie ustanovení, ktorými sa zabezpečuje transpozícia do vnútroštátnych právnych predpisov.

Článok 8 – Správa

30. Dvanásť mesiacov po vykonaní musí Komisia predložiť Európskemu parlamentu a Rade správu, v ktorej posúdi mieru, v akej členské štáty prijali potrebné opatrenia s cieľom splniť ustanovenia tejto smernice, a k tejto správe podľa potreby pripojí legislatívne návrhy.

Článok 9 – Nadobudnutie účinnosti

31. V tomto článku sa stanovuje, že smernica nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

---

[19] „46. Súd teda konštatuje, že bežný význam pojmu […] ‚bezplatný‘ v článku 6 ods. 3 písm. e) […] je potvrdený cieľom a účelom článku 6. Súd dospel k záveru, že právo chránené článkom 6 ods. 3 písm. e), znamená pre každého, kto nehovorí jazykom používaným pred súdom, alebo tomuto jazyku nerozumie, právo na poskytnutie bezplatnej pomoci tlmočníka bez toho, aby sa následne od neho spätne vymáhala úhrada nákladov, ktoré takto vzniknú.“

[20] Pozri poznámku pod čiarou č. 14.

5. ZÁSADA SUBSIDIARITY

32. Cieľ návrhu sa nedá uspokojivo dosiahnuť iba na úrovni členských štátov, pretože návrh má podporiť vzájomnú dôveru členských štátov a preto je dôležité dohodnúť spoločný minimálny štandard, ktorý sa uplatňuje v celej Európskej únii. Návrh zblíži podstatné procesné pravidlá týkajúce sa tlmočenia a prekladu v trestnom konaní, aby sa budovala vzájomná dôvera. Návrh je preto v súlade so zásadou subsidiarity.

6. ZÁSADA PROPORCIONALITY

33. Návrh je v súlade so zásadou proporcionality, pretože neprekračuje minimum nevyhnutné na dosiahnutie uvedeného cieľa na európskej úrovni, ani rámec nevyhnutný na tento účel.

2010/0050 (COD)

Návrh

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY

o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní

EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

So zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä jej článok 82 ods. 2,

so zreteľom na návrh Európskej komisie[21],

po predložení návrhu právneho predpisu vnútroštátnym parlamentom,

so zreteľom na stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru[22],

so zreteľom na stanovisko Výboru regiónov[23],

konajúc v súlade s riadnym legislatívnym postupom,

keďže:

(1) Článok 47 Charty základných práv Európskej únie zakotvuje právo na spravodlivý proces, vrátane práva na právne poradenstvo a práva nechať sa zastupovať; článok 48 charty zaručuje rešpektovanie prezumpcie neviny a práva na obhajobu.

(2) Európska únia si stanovila za cieľ zachovať a rozvíjať oblasť slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Podľa záverov Európskej rady v Tampere z 15. a 16. októbra 1999, a najmä bodu 33 týchto záverov, by sa mala zásada vzájomného uznávania stať základom justičnej spolupráce v občianskoprávnych aj trestných veciach v rámci Európskej únie.

(3) Rada prijala 29. novembra 2000 v súlade so závermi z Tampere program opatrení určených na uplatňovanie zásady vzájomného uznávania v trestných veciach[24]. V úvode programu opatrení sa vysvetľuje, že vzájomné uznávanie je „určené na posilnenie spolupráce medzi členskými štátmi, ale aj na zlepšenie ochrany individuálnych práv“.

(4) Uplatňovanie zásady vzájomného uznávania súdnych rozhodnutí v trestných veciach zahŕňa predpoklad, že členské štáty majú vzájomnú dôveru v systémy trestného súdnictva ostatných členských štátov. Rozsah uplatňovania vzájomného uznávania

---

21 Ú. v. EÚ C , , s. .
22 Ú. v. EÚ C , , s. .
23 Ú. v. EÚ C , , s. .
24 Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2001, s. 10.

do veľkej miery závisí od viacerých parametrov, ku ktorým patria „mechanizmy ochrany práv […] podozrivých“[25] a spoločné minimálne štandardy potrebné na umožnenie uplatňovania zásady vzájomného uznávania.

(5) Vzájomné uznávanie môže účinne fungovať iba v atmosfére istoty, keď nielen súdne orgány, ale aj všetci účastníci trestného procesu považujú rozhodnutia súdnych orgánov iných členských štátov za rovnocenné s vlastnými rozhodnutiami, čo zahŕňa „nielen dôveru v primeranosť predpisov svojho partnera, ale aj dôveru v správne uplatňovanie týchto predpisov“[26].

(6) Aj keď všetky členské štáty sú stranami Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, skúsenosť dokazuje, že táto skutočnosť sama o sebe nezabezpečuje vždy dostatočný stupeň dôvery v systémy trestného súdnictva iných členských štátov.

(7) Článok 82 ods. 2 Zmluvy stanovuje ustanovenie minimálnych pravidiel platných v členských štátoch, aby sa uľahčilo vzájomné uznávanie rozsudkov a iných justičných rozhodnutí a policajná a justičná spolupráca v trestných veciach, ktoré majú cezhraničný rozmer. Spoločné minimálne štandardy by mali viesť k zvýšenej istote v systémoch trestného súdnictva všetkých členských štátov, čo by následne malo viesť k účinnejšej justičnej spolupráci v atmosfére vzájomnej dôvery.

(8) Rada prijala 30. novembra 2009 plán procesných práv, v súvislosti s čím sa od Komisie požaduje, aby postupne predložila návrhy o práve na tlmočenie a preklad, o práve na informácie o právach, o práve na právne poradenstvo pred súdnym konaním a počas neho, o práve zadržanej osoby komunikovať s členmi rodiny, zamestnávateľmi a konzulárnymi orgánmi, a o ochrane zraniteľných podozrivých osôb**.**

(9) Táto smernica, ktorá je prvým opatrením z uvedeného plánu, by mala stanoviť spoločné štandardy, ktoré sa majú uplatňovať v oblasti tlmočenia a prekladu v trestnom konaní, aby sa posilnila potrebná istota členských štátov.

(10) Právo na tlmočenie a preklad pre tých, ktorí nerozumejú jazyku konania, je zakotvené v článku 6 EDĽP v súlade s výkladom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Smernica by mala uľahčiť uplatňovanie týchto práv v praxi s cieľom zabezpečiť právo na spravodlivé konanie.

(11) Práva stanovené v tejto smernici by sa mali uplatňovať aj na konanie v súvislosti s výkonom európskeho zatýkacieho rozkazu. Vykonávajúce členské štáty by mali poskytnúť tlmočenie a preklad každej vyžiadanej osobe, ktorá nerozumie jazyku konania alebo týmto jazykom nehovorí, a znášať náklady naň.

(12) Podozrivá alebo obvinená osoba by mala byť schopná, *inter alia*, vysvetliť svojmu právnemu poradcovi svoju verziu udalostí, poukázať na akékoľvek tvrdenie, s ktorým nesúhlasí, a upovedomiť svojho právneho zástupcu o akýchkoľvek skutočnostiach, ktoré by mali byť použité na jej obhajobu.

---

25 Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2001, s. 10.

26 KOM(2000) 495, 26.7.2000, s. 4.

(13) Zistenie, že nie je potrebné tlmočenie alebo preklad, by malo byť možné preskúmať. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby podozrivá alebo obvinená osoba mala právo napadnúť rozhodnutie v ktorom sa konštatuje, že tlmočenie nie je potrebné, a to aj v prípadoch, keď tlmočenie alebo preklad sú natoľko nedostačujúce, že sa rovnajú absencii tlmočenia.

(14) Povinnosť starostlivosti o podozrivé alebo obvinené osoby, ktoré sú v potenciálne slabej pozícii, a to predovšetkým v dôsledku telesného postihnutia, ktoré má vplyv na ich schopnosť účinne komunikovať, je základom spravodlivého výkonu spravodlivosti. Príslušné orgány by mali preto zabezpečiť, aby tieto osoby mohli účinne uplatňovať svoje práva stanovené v tejto smernici, a mali by dávať pozor na akúkoľvek potenciálnu slabú stránku, ktorá má vplyv na schopnosť týchto osôb sledovať konanie a zrozumiteľne komunikovať, a mali by prijať vhodné opatrenia na zabezpečenie týchto práv.

(15) V záujme spravodlivého konania by sa základné dokumenty mali pre podozrivú alebo obvinenú osobu preložiť. Medzi základné dokumenty, ktoré by sa mali preložiť, patrí rozhodnutie, ktorým sa osoba pozbavuje slobody, obžaloba alebo obvinenie, hlavné listinné dôkazy a rozsudok.

(16) Vzdanie sa práva na písomný preklad dokumentov by malo byť jednoznačné a malo by nadobudnúť platnosť až potom, ako daná osoba dostala právnu radu.

(17) Účinnosť tlmočenia a prekladu by mala byť zabezpečená rôznymi prostriedkami, napríklad ponúknutím odbornej prípravy pre sudcov, právnych zástupcov, prokurátorov, policajtov a ďalších relevantných zamestnancov súdu, aby sa tak zvýšila informovanosť o situácii osôb, ktoré tlmočenie potrebujú, ako aj osôb, ktoré tlmočenie poskytujú.

(18) Táto smernica by mala stanoviť minimálne pravidlá. Členské štáty by mali mať možnosť rozšíriť práva stanovené v tejto smernici, aby sa vyššia úroveň ochrany poskytla aj v situáciách, ktorými sa táto smernica nezaoberá výslovne. Úroveň ochrany by nemala byť nikdy nižšia, ako sú normy ustanovené v Európskom dohovore o ľudských právach, ako to v judikatúre vykladá Európsky súd pre ľudské práva.

(19) Táto smernica rešpektuje základné práva a dodržiava zásady, ktoré boli uznané najmä v Charte základných práv Európskej únie. Vyznačuje sa najmä úsilím o podporu práva na slobodu, práva na spravodlivý proces a práv na obhajobu a má sa vykonávať primerane.

(20) Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa ustanovenia tejto smernice, ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Európskom dohovore o ľudských právach, vykonávali konzistentne s nimi, ako aj s relevantnou judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva.

(21) Keďže cieľ dosiahnuť spoločné minimálne štandardy nemôžu členské štáty dosiahnuť jednostranným konaním, a to ani na ústrednej, ani na regionálnej ani na miestnej úrovni, ale len konaním na úrovni Európskej únie, Európsky parlament a Rada môže prijať opatrenia v súlade so zásadou subsidiarity uvedenou v článku 5 Zmluvy o Európskej únii. V súlade so zásadou proporcionality stanovenou v už

uvedenom článku 5, táto smernica neprekračuje rozsah nevyhnutný na dosiahnutie tohto cieľa.

(22) V súlade s článkami 1, 2, 3 a 4 Protokolu o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, ktorý je pripojený k Zmluve o fungovaní Európskej únie, Spojené kráľovstvo a Írsko oznámili svoje želanie zúčastniť sa na prijatí a uplatňovaní tejto smernice] / [bez toho, aby bol dotknutý článok 4 Protokolu o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, Spojené kráľovstvo a Írsko sa nebudú zúčastňovať na prijatí tejto smernice a nebudú ňou viazané ani nebudú podliehať jej uplatňovaniu][27]. V súlade s článkami 1 a 2 Protokolu o postavení Dánska, ktorý je pripojený k Zmluve o fungovaní Európskej únie, sa Dánsko nezúčastňuje na prijímaní tejto smernice, a preto ňou nie je viazané ani nepodlieha jej uplatňovaniu.

PRIJALI TÚTO SMERNICU:

Článok 1
Predmet a rozsah pôsobnosti

1. Touto smernicou sa stanovujú pravidlá týkajúce sa práv na tlmočenie a preklad v trestnom konaní a v konaní v súvislosti s výkonom európskeho zatýkacieho rozkazu.

2. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa tieto práva uvedené v odseku 1 vzťahovali na akúkoľvek osobu od chvíle, keď príslušné orgány členského štátu informujú túto osobu, že je podozrivá zo spáchania trestného činu, až do ukončenia konania.

Článok 2
Právo na tlmočenie

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa podozrivej alebo obvinenej osobe, ktorá nerozumie jazyku príslušného trestného konania ani týmto jazykom nehovorí, bezodkladne poskytlo tlmočenie v takej kvalite, ktorá postačí na zaručenie spravodlivosti trestného konania. Tlmočenie sa poskytne počas tohto konania pred vyšetrovacími a súdnymi orgánmi vrátane policajného výsluchu, všetkých nevyhnutných stretnutí podozrivého s jeho právnym zástupcom, všetkých súdnych pojednávaní a akýchkoľvek potrebných predbežných pojednávaní.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa v prípade potreby právne poradenstvo poskytované v priebehu trestného konania podozrivému tlmočilo.

3. Členské štáty zabezpečia, aby fungoval postup, pomocou ktorého je možné uistiť sa, či podozrivá alebo obvinená osoba rozumie jazyku trestného konania a týmto jazykom hovorí.

4. Členské štáty zabezpečia, aby podozrivá alebo obvinená osoba mala právo napadnúť rozhodnutie, v ktorom sa konštatuje, že tlmočenie nie je potrebné.

---

[27] Konečné znenie tohto úvodného ustanovenia smernice bude závisieť od skutočného stanoviska Spojeného kráľovstva a Írska prijatého v súlade s ustanoveniami protokolu č. 21.

5. Právo na tlmočenie zahŕňa pomoc osobám s poruchami sluchu alebo reči.

6. Pokiaľ ide o konanie týkajúce sa výkonu európskeho zatýkacieho rozkazu, členské štáty zabezpečia, aby sa každej osobe, ktorá nerozumie jazyku konania ani týmto jazykom nehovorí, poskytlo počas konania tlmočenie.

Článok 3

Právo na písomný preklad základných dokumentov

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa podozrivej alebo obvinenej osobe, ktorá nerozumie jazyku príslušného trestného konania, poskytol písomný preklad všetkých základných dokumentov v takej kvalite, ktorá postačí na zaručenie spravodlivosti trestného konania.

2. Medzi základné dokumenty, ktoré sa majú preložiť, patrí príkaz na zadržanie, ktorým sa osoba pozbavuje slobody, obžaloba/obvinenie, základné listinné dôkazy a rozsudok.

3. Podozrivá alebo obvinená osoba alebo jej právny zástupca môže predložiť odôvodnenú žiadosť o preklad ďalších dokumentov vrátane písomného právneho poradenstva od právneho zástupcu podozrivého.

4. Členské štáty zabezpečia, aby podozrivá alebo obvinená osoba mala právo napadnúť rozhodnutie, v ktorom sa konštatuje, že preklad nie je potrebný.

5. Pokiaľ ide o konanie týkajúce sa výkonu európskeho zatýkacieho rozkazu, členské štáty zabezpečia, aby sa každej osobe, ktorá je účastníkom takéhoto konania a ktorá nerozumie jazyku, v ktorom je európsky zatýkací rozkaz vydaný, poskytol preklad uvedeného dokumentu.

6. Osoba, ktorá má podľa tohto článku právo na preklad dokumentov, sa môže tohto práva vzdať potom, ako dostala právne poradenstvo v tejto veci.

Článok 4

Členské štáty znášajú náklady na tlmočenie a preklad

Členské štáty znášajú náklady na tlmočenie a preklad vyplývajúce z uplatňovania článkov 2 a 3, a to bez ohľadu na výsledok konania..

Článok 5

Účinnosť tlmočenia a prekladu

1. Tlmočenie a preklad sa poskytuje takým spôsobom, aby sa zabezpečilo, že podozrivá alebo obvinená osoba môže úplne uplatňovať svoje práva.

2. Členské štáty poskytujú odbornú prípravu pre sudcov, právnych zástupcov, prokurátorov, príslušníkov polície a ďalších relevantných zamestnancov súdu, aby sa zabezpečilo, že podozrivý rozumie konaniu, a aby bola lepšie pochopená úloha tlmočníkov a prekladateľov.

Článok 6
Ustanovenie o zákaze zníženia úrovne ochrany

Nič v tejto smernici sa nevykladá ako obmedzovanie alebo odchýlka od akýchkoľvek práv a procesných záruk, ktoré môžu byť zabezpečené podľa Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Charty základných práv Európskej únie, príslušných ustanovení medzinárodného práva alebo podľa právnych predpisov ktorýchkoľvek členských štátov, ktoré poskytujú vyššiu úroveň ochrany.

Článok 7
Vykonávanie

1. Členské štáty uvedú do platnosti právne predpisy, iné nariadenia a administratívne ustanovenia potrebné na plnenie tejto smernice najneskôr do …* (* - 24 mesiacov od dátumu nadobudnutia účinnosti tejto smernice).

2. Členské štáty uvedú priamo v prijatých opatreniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu. Podrobnosti o odkaze upravia členské štáty.

3. Členské štáty oznámia Komisii znenie ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, ktorými sa do ich vnútroštátnych právnych predpisov transponujú povinnosti, ktoré im ukladá táto smernica, spolu s tabuľkou, v ktorej sa uvádza, ako ustanovenia tejto smernice zodpovedajú prijatým vnútroštátnym ustanoveniam.

Článok 8
Správa

Komisia do ……. [*36 mesiacov po uverejnení tejto smernice v Úradnom vestníku Európskej únie*] predloží Európskemu parlamentu a Rade správu, v ktorej posúdi mieru, v akej členské štáty prijali potrebné opatrenia s cieľom splniť ustanovenia tejto smernice, a k tejto správe podľa potreby pripojí legislatívne návrhy. V tejto správe budú uvedené aj budúce náklady na opatrenia prijaté členskými štátmi na základe tejto smernice.

Článok 9
Nadobudnutie účinnosti

Táto smernica nadobúda účinnosť v dvadsiaty deň nasledujúci po jej uverejnení v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

Článok 10

Táto smernica je adresovaná členským štátom v súlade so Zmluvami.

V Bruseli

Za Európsky parlament
predseda

Za Radu
predseda